

רע"פ 6413/19 - אמין אבו טקיק נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון
רע"פ 6413/19 - ב'

לפני: כבוד השופט י' אלרון

המבקש: אמין אבו טקיק

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע ב-עפ"ג 26408-04-19 מיום 19.9.2019 שניתן על-ידי כב' הנשיאה ר' יפה-כ"ץ והשופטים י' עדן ו-י' ייטב

בשם המבקש: עו"ד ראפי מסאלחה

בשם המשיבה: עו"ד לינור בן אוליאל

החלטה

1. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (הנשיאה ר' יפה-כ"ץ והשופטים י' עדן ו-י' טייב) בעפ"ג 26408-04-19 מיום 19.9.2019, בגדרו התקבל ערעור המשיבה על קולת העונש שהושת על המבקש בגזר דינו של בית משפט השלום בבאר שבע (השופט ר' סולקין) בת"פ 25462-04-18 מיום 28.2.2019, ונגזר עליו עונש של 7 חודשי מאסר בפועל לצד ענישה נלווית.
2. בהכרעת דינו מיום 16.7.2018, הרשיע בית משפט השלום בבאר שבע את המבקש על פי הודייתו בעבירה של ריבוי נישואין לפי סעיף 176 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק).

על פי המתואר בעובדות כתב האישום, המבקש ערך ביום 30.6.2017 חוזה נישואין עם אישה בהתאם לדין השרעי אף שהיה נשוי באותה עת לאישה אחרת. ביום 10.7.2017 אישררביית הדין השרעי בבאר שבע את הנישואין לבקשת המבקש.

3. בגזר דינו, עמד בית משפט השלום על הפגיעה שגרם המבקש בערכים המוגנים שביסוד עבירת ריבוי הנישואין ועל מדיניות הענישה הנוהגת, וקבע כי מתחם העונש ההולם את מעשי המבקש נע בין 9 ל-24 חודשי מאסר בפועל לצד עונש מאסר מותנה וקנס.

יחד עם זאת, צוין כי "לא ניתן להתעלם" מכך שעד לאחרונה עבירת ריבוי נישואין לא נאכפה באופן שיטתי, ומכך שמדיניות זו שונתה אך לאחרונה בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה בעניין מיום 23.1.2017 ("ריבוי נישואין" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 4.1112 (התשע"ז); להלן: הנחיית היועמ"ש).

משכך, קבע בית משפט השלום "מתחם ענישה זמני" הנע בין עונש מאסר קצר אשר אפשר כי ירוצה בדרך של עבודות שירות לעונש של שנת מאסר בפועל מאחורי סורג ובריח.

בגזירת עונשו של המבקש בתוך מתחם זה, קבע בית משפט השלום כי יש להתחשב בקיומה של מעין "הגנה מן הצדק לעניין העונש" בשל כך שבית הדין השרעי, שהוא ערכאה שיפוטית רשמית של המדינה, אישר את הנישואין השניים-ועל כן יש להקל עם המבקש באופן שהעונש אשר יושת עליו יהיה "על הצד הנמוך של המתחם".

לאור זאת השית בית משפט השלום על המבקש עונשים של 400 שעות של"צ; 12 חודשי מאסר על תנאי לבל יעבור עבירה בניגוד לפרק ח' סימן ח' לחוק, והתחייבות על סך 75,000 ש"ח שלא לעבור עבירות אלה, למשך 3 שנים; וקנס בסך 36,000 ש"ח או 150 ימי מאסר תמורתו.

4. ערעור המשיבה על קולת העונש התקבל בפסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע.

בית המשפט עמד בין היתר על הרקע ההיסטורי לאיסור על ריבוי נישואין, תוך שהדגיש את הפגיעה העלולה להיגרם כתוצאה מריבוי נישואין לנשים ולילדיהן.

עוד צוין כי המבקש נשא את האישה השנייה כחצי שנה לאחר שאומצה הנחיית היועמ"ש שהביאה לשינוי במדיניות האכיפה כלפי עבירות ריבוי נישואין; וכי עד למועד הדיון בבית המשפט המחוזי הוגשו כתבי אישום ב-20 מקרים שבהם נמצאו ראיות לביצוע העבירה לאחר פרסום הנחיית היועמ"ש - כאשר המקרה דנן הוא הראשון בו ניתן גזר דין.

בנסיבות אלה, נקבע כי אין ממש בטענת המבקש לאכיפה בררנית.

בהתייחס לטענת המבקש כי יש באכיפת האיסור כדי לפגוע בחופש הדת לו הוא זכאי, קבע בית המשפט המחוזי כי אין בכך כדי "להסיר את אחריות החברה והמדינה על רשויותיה" מהגנה על הנשים אשר נפגעות כתוצאה מתופעת ריבוי הנישואין.

5. באשר לעונש ההולם את העבירה בה הורשע המבקש, נקבע כי שגה בית משפט השלום כאשר התחשב בשינוי במדיניות האכיפה לשם קביעת מתחם העונש ההולם את העבירה. זאת, מאחר שלפיתיון 113 לחוק העונשין יש להתחשב בהתנהגות רשויות אכיפת החוק בקביעת העונש בתוך מתחם הענישה - ולא בקביעת מתחם הענישה עצמו.

עוד נקבע כי בהתאם למדיניות הענישה הנוהגת יש לקבוע את מתחם הענישה בגין עבירת ריבוי נישואין כך שינוע בין 7 ל-18 חודשי מאסר בפועל.

משכך, גזר בית המשפט המחוזי על המבקש עונש של 7 חודשי מאסר בפועל, והפחית את הקנס שהוטל עליו לסך של 25,000 ש"ח.

6. על פסק דין זה הוגשה הבקשה שלפניי למתן רשות ערעור, בגדרה טוען המבקש כי יש לאפשר לו לחזור בו מהודייתו ולזכותו מביצוע העבירה; ולחלופין כי תינתן לו רשות ערעור על חומרת העונש שנגזר עליו.

במסגרת זאת, נטען כי הודיית המבקש "ניתנה בשל חוסר הבנה מצידו" [...] מבלי שטיבו ומהותו של ההסדר הוסבר לו כראוי; כי הנישואין השניים אינם תקפים מאחר שחוזה הנישואין "כוזב", כהגדרתו, ועל כן אין מקום להרשיעו בביצוע העבירה; וכי אכיפת העבירה נגדו, בעוד שהעבירה כמעט שלא נאכפה עד כה כלפי אחרים אשר נשאו יותר מאישה אחת, מהווה "אכיפה בררנית" המצדיקה את זיכוי.

לחלופין טוען המבקש כי העונש שנגזר עליו חורג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת כלפי עבירת ריבוי הנישואין, וכי היה מקום להקל עימו לנוכח השינוי במדיניות האכיפה של עבירה זו.

7. בד בבד עם הגשת הבקשה למתן רשות ערעור, הגיש המבקש בקשה לעיכוב ביצוע עונש המאסר שנגזר עליו - ובהחלטתה מיום 3.10.2019 נעתרה השופטתע' ברון לבקשה זו.

8. לאחר שעיינתי בבקשה למתן רשות ערעור ובנספחיה הגעתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות.

כידוע, רשות ערעור "בגלגול שלישי" תינתן בנסיבות חריגות בלבד שבהן מתעוררת שאלה משפטית עקרונית החורגת מעניינם של הצדדים, או כאשר מתעורר חשש לעיוות דין או אי-צדק קיצוני (ראו למשל: רע"פ 4559/19 כהן נ' מדינת ישראל (10.7.2019)).

זאת ועוד, רשות ערעור על חומרת העונש תינתן רק במקרים אשר ניכרת בהם סטייה משמעותית ממדיניות הענישה המקובלת (רע"פ 5635/19 יעקובובני' מדינת ישראל (4.9.2019)).

עניינו של המבקש אינו נמנה עם מקרים אלה ודי בכך כדי לרחות את בקשתו.

9. ראשית, הבקשה להותיר למבקש לחזור בו מהודייתו עוסקת מטבע הדברים בעניינו האישי, ואין בנימוקיה כדי לעורר חשש לכך שנגרם לו אי-צדק קיצוני.

כידוע, בית המשפט ייטה שלא לאפשר לנאשם לחזור בו מהודייתו מקום שבו טענתו בעניין הועלתה לראשונה לאחר מתן גזר דינו. זאת, בשל האפשרות כי במקרים אלו הבקשה לחזרה מהודיה נובעת מאכזבה מחומרת העונש שנגזר עליו, ולא מאמונתו הכנה של המבקש בחפותו (ע"פ 279/19 פלוגיני' מדינת ישראל, בפסקה 9 (25.9.2019)).

טענת המבקש כעת, לפיה הסכם הנישואין שהובא לאישור בית הדין השרעי ביוזמתו הינו הסכם כוזב אשר אין לו תוקף נטענה בעלמא ללא כל תימוכין לכך.

משכך, ולנוכח העובדה שטענה זו נטענה לראשונה רק לאחר שבית המשפט המחוזי החמיר בעונשו, איני סבור כי מתעורר חשש כי נגרם למבקש עיוות דין או אי-צדק אשר בעקבותיו יש להיעתר לבקשתו למתן רשות ערעור.

10. שנית, טענת המבקש לאכיפה בררנית אינה מעוררת אף היא סוגיה עקרונית אשר טרם הגיעה לפתחו של בית משפט זה או חשש לעיוות דין באופן המצדיק מתן רשות ערעור.

כפי שנקבע זה מכבר בעניין רוזנשטיין:

"התביעה הכללית - ככל רשות ציבורית אחרת - רשאית לשנות ממדיניותה או מהנחיות שאימצה, ככל שלדבר טעמים ראויים. לאיש אין זכות קנויה, כי מדיניות פלונית תיוותר על כנה אף בנסיבות בהן מוצדק לשנות ממנה" (ע"פ 4596/05 רוזנשטיין נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(3) 374, 353 (2005)).

יחד עם זאת, נקבע כי במסגרת תיקון מדיניות האכיפה שנמצא צורך לשנותה ייקבעו הסדרי ביניים או מנגנון המתריע על שינוי המדיניות (ע"פ 6328/12 מדינת ישראל נ' פרץ, בפסקה 34 (10.9.2013)).

11. במקרה דנן רשויות התביעה פעלו בהתאם להלכות האמורות, וממילא לא מתעורר חשש כי נגרם למבקש אי-צדק בהחלטה להעמידו לדין.

ההחלטה על שינוי במדיניות רשויות התביעה באכיפת עבירות ריבוי נישואין התקבלה במסגרת הנחיית היועמ"ש אשר פורסמה ברבים, ובגדרה נקבע הסדר ביניים שלפיו:

"אם נערכו הנישואין הנוספים זמן רב טרם היוודע הדבר לרשויות האכיפה ולא נתקיימו נסיבות לחומרה [...] יהווה הדבר שיקול במסגרת בחינת העניין הציבורי באכיפה באמצעות כלים מן המשפט הפלילי" (פסקה 16 להנחיית היועמ"ש).

כמו כן, כעולה מדברי באת-כוח המשיבה בדיון בפני בית המשפט המחוזי, נקבעו קריטריונים ברורים להחלת מדיניות האכיפה החדשה בכדי למנוע אפליה.

במסגרת זאת, הוחלט בין היתר כי כתבי אישום בגין ביצוע עבירת ריבוי נישואין יוגשו על-ידי פרקליטות מחוז דרום רק אם העבירה בוצעה לאחר מועד פרסום הנחיית היועמ"ש (עמ' 5-6 לפרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 3.7.2019). בהתאם למדיניות זו, כתב האישום נגד המבקש הוגש בגין נישואין נוספים שנערכו כחצי שנה לאחר פרסום הנחיית היועמ"ש.

משכך, אני סבור כי אין בהחלטה להעמיד את המבקש לדין בגין ביצוע עבירת ריבוי נישואין כדי לגרום לו אי-צדק או עיוות דין.

12. לבסוף, אני סבור כי העונש אשר נגזר על המבקש מחמיר עימויתר על המידה, ואף יש בו כדי להקל עימו.

כמתואר בהרחבה בהנחיית היועמ"ש, תופעת ריבוי הנישואין הרווחת יחסית בישראל פוגעת במקרים רבים בנשים ובילדיהן מנישואין אלו.

תופעה זו של ריבוי נישואין פגיעה רבה באוכלוסיית הנשים וגוררת יחד עימה פגיעה במעמד האישה בחברות בהן התופעה נהוגה. זאת, בין היתר בשל פערי מעמדות הנוצרים לא פעם בין הנשים, אשר להם השלכות ניכרות על התפתחותם התקינה של ילדיהן ועל מצבם הבריאותי והרגשי.

על רקע השלכותיה המשמעותיות של תופעה חברתית זו, נקבע לא אחת כי יש לנקוט כלפי עבירת ריבוי הנישואין מדיניות ענישה מחמירה ומרתיעה הכוללת עונשי מאסר בפועל מאחורי סורג ובריה, וכי אין להסתפק בריצוי העונש בעבודות שירות (ראו למשל: ע"פ 4085/91 שיבלינ' מדינת ישראל (17.10.1991)).

הנחיית היועמ"ש מבקשת לספק מזור לסוגיה חברתית רחבת היקף אשר קורבנותיה רבים, וקולם לעיתים לא נשמע. זאת, תוך הרתעת הרבים מפני ריבוי נישואין על-ידי שינוי מדיניות האכיפה בגין עבירה זו.

על בתי המשפט לתת יד למאמץ נרחב זה למיגור תופעת ריבוי הנישואין באמצעות קביעת ענישה מרתיעה הכוללת עונשי מאסר בפועל מאחורי סורג ובריח, כפי שאכן עשה בצדק רב בית המשפט המחוזי.

בנסיבות אלה, איני סבור כי העונש אשר נגזר על המבקש חמור כלל ועיקר.

13. אשר על כן, הבקשה נדחית.

המבקש יתייצבלשאת בעונש המאסר בפועל שהוטל עליוביום 17.11.2019 עד השעה 10:00 בבית"ר דקל, או על פי החלטת שירות בתי הסוהר, כשברשותו תעודת זהות או דרכון. על המערער לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיין מוקדם, עם ענף אבחון ומיין של שירות בתי הסוהר, בטלפונים: 08-9787377 או 08-9787336.

ניתנה היום, כ"ד בתשרי התש"פ (23.10.2019).

שׁוֹפֵט
